

Др Милош Прица,¹
Ванредни професор,
Правни факултет Универзитета у Нишу

UDK: 34:929 Joksimović D.
UDK: 347.965(497.11)
DOI: 10.5281/zenodo.15781970

Оригиналан научни чланак

Примљен: 20. 05. 2025.
Прихваћен: 23. 06. 2025.

АДВОКАТ ДРАГИЋ ЈОКСИМОВИЋ – БРАНИЛАЦ ВРЛИНЕ И ДЕМОКРАТСКЕ ПРАВНЕ СВЕСТИ²

„...из мртвијех Срба дозвола, дуњу живот српској души.“

Горски вијенац, Петар II Петровић Његош

Апстракт: Адвокатски позив је позвање служења правди, што је одлика особе са врлинама и израженим осећањем моралних дужности — надахнутих правдом. Знаменити адвокати део су правне свести једнога правног поднебља, са правном заоставштином предатом у наслеђе будућим правословима. Адвокат Драгић Јоксимовић припада реду наших знаменитих адвоката и својом моралном и интелектуалном узвишеношћу служи као идеал адвокатског позива. Његова одбрана генерала Драже Михаиловића сврстана је у ред највеличанственијих у историји српског правосуђа. Био је бранилац истине и правде у судници, а као јавни делатник бранио је правну државу и демократску правну свест. Свој крст носио је храбро и достојанствено. Страдао је као подвижник врлине. Овим радом одужујемо дуг Драгићу Јоксимовићу, са надом да ће млади правослови у његовој лику и делу открити извор властитог интелектуалног и духовног уздицања.

Кључне речи: Драгић Јоксимовић, адвокат, врлина, правда, демократска правна свест.

¹pricamilos@prafak.ni.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-2393-9091>

²„Рад је настао као резултат финансирања од стране Министарства науке, технолошког развоја и иновација, по Уговору евиденциони број 451-03-137/2025-03/ 200120 од 04.02.2025. године.“ Рад представља остваривање циљева одрживог развоја у складу са универзалном стратегијом Уједињених нација (Агенда 2030).

1. Канони правничког и адвокатског позива

Како смо раније изложили (Прица, 2024: 193-208), избор животног позива може да буде израз личних жеља и амбиције, а исправно је да позив представља особито лично позвање које човек у себи открива. Питање личног позвања у односу на животне позиве има ирационалне основе и разумске критеријуме, при чему код појединих позива највећи значај има осећање моралних дужности, које човек у себи открива и развија. Код позива опредељених снажним осећањем моралних дужности, на делу је идеја изразите посвећености, службе и жртве појединца. Испуњеност формалних услова за обављање одређених позива и функција по правилу везује се за одређене ступњеве стеченог формалног образовања и радног искуства, што по себи није довољно без осећања моралне дужности и врлина, који представљају услов ваљаног вршења позива и функција.

Примера ради, кругу наведених позива припадају: лекарски, свештенички и новинарски позив, али и сви правосудни позиви, будући да позиви у питању захтевају високе критеријуме моралне, духовне и интелектуалне зрелости, те и стручне оспособљености. Изазов је ускладити слободу личног избора са позвањем појединца да буде носилац одређеног позива, без замки амбиција и са мудрошћу избора онога што највише одговара човековом унутрашњем бићу.

Код позива опредељених снажним осећањем моралних дужности важно је увидети разлику у основу — покретачу моралних дужности. У погледу лекарског позива — предњачи хуманост, код новинарског позива — то је истина, код свих правосудних позива — то је правда, а следити Божју вољу у овоземаљским стварима — основ је свештеничког позива. Позвање човекове личности је извор, а разумски критеријуми (факултетска диплома, радно искуство и др.) збиљски не вреде без позвања о којем говоримо. (Прица, 2023: 235-249).

Врлине стоје у нераскидивој повезаности са моралним дужностима. Врлине као етичка детерминанта јавног интереса подразумевају особине које морају поседовати носиоци јавних функција. Врлине као етичка детерминанта важне су у погледу свих носилаца јавних функција и позива у држави (Прица, 2021: 130-147), тако и када је реч и о правничким позивима.³ Наш угледни адвокат Вељко Губерина изрекао

³ Према нашем мишљењу, три су одређујуће одлике интелектуалца: 1) морални и културни интегритет, 2) ауторитет знања и 3) приврженост врлини, јавном интересу и општем добру. Према томе, статус интелектуалца не може се достићи само путем формалног образовања, већ превасходно на основу духовног усавршавања и интелектуалног

је знаковиту мисао: „Моје начело, које је јавности и било познато и са којим сам свуда иступао јесте: Нико ме није натерао да браним људе који су оптужени за убиство, али до их будем бранио нећу никада дозволити да ми савест пребаци да сам се о њу огрешио. Од људи, странака, пријатеља или непријатеља, па чак и од суда човек може побећи, од своје савести никада!“ (Губерина/Граховац, 2020: 66). Губерина додаје: „Преданост послу и моја борба за клијента попримали су такве размере да сам се са својим брањеницима просто стапао, доживљавао све њихове стрепње и сумње, био им отац и мајка, брат и сестра, најбољи пријатељ, што сам све видно показивао приликом иступања у судници. Никада нисам заборављао да на специјалан начин, који сам добро познавао из судница у иностранству, одам поштовање суду пред којим сам иступао. Увек сам био складно обучен и, као што сам целог живота радио, мој речник био је увек одраз не само култивисаности већ и добро васпитаног човека.“ (Губерина/Граховац, 2020:67).

Одавде произлази да формално образовање јесте једна међу другим претпоставкама правничких позива, али се упркос томе у нас наспрам правничког позива формалном образовању придаје највећи значај. Ако оставимо по страни „несрећне правне факултете“, на којима се факултетска диплома не заслужује знањем, ваља нагласити да диплома озбиљних правних факултета представља тек једну етапу на путу стварања правника достојног да буде носилац правничког позива. На студијама права у нас преовлађује нормативистичко поимање права у најужем значењу нормативизма, при којем се право поима као процес стварања и примене општих правних норми као “формалних извора права”, следствено чему дипломираном правнику тек по окончању студија предстоји да развије умеће квалификације и правничке аргументације.

У погледу развијања умећа квалификације и правничке аргументације, знаковито је казивање судије Ратка Видовића, главнога јунака романа „Судија“: *“Судија, како ја мислим, мора да буде свестрано образован човек. Најмање по пет часова, свакога дана, ваља читати, не само правну, већ и философску, психолошку или историјску литературу. Он мора поуздано*

сазревања, особито имајући у виду да ауторитет знања и лична просвећеност настају у следству духовног усавршавања и интелектуалног сазревања а не обрнуто! (Прица, 2023: 235-249). Интелектуалац је појам неодвојив од врлине, имајући у виду позвање интелектуалца да носи барјак истине, слободе и правде. Насупрот интелектуалцу стоји «полуинтелектуалац». Под “полуинтелектуалцем” се подразумева особа која нема ни културни ни морални образац, а при томе је успешно завршила школовање и дипломом стекла улазницу у круг интелигенције”. (Милосављевић, 2012: 127-143).

владати и социологијом, а етика је предмет чије бих познавање означио једним од услова да се постане судијом. Такав, понављам, по схватању мојем, мора бити...судија. Он, који не смије бити чиновник и који мора бити стваралац и ослонац новим друштвеним односима који настају, мора да много зна и да гледа широко и далеко, даље него што може да досегне физиолошко око човјечије...Савршено сте у праву када кажете да сам писао необичне пресуде. Трудио сам се да у њих унесем нечег живог и есејистичког, да узмакнем пустој ријечи и огољеној сили закона. Волим, на жалост, лијепу и пропшну ријеч. Стендал је, само да подсетим, још давно, читао "Code de civil" и у њему, том Наполеоновом грађанском законуку, тражио узор за своја, литерарна, представљања живота и свијета. Тако, есејистички и раскалашно, писао је законике и покојни, наш, Богишић..." (Драшковић, 2000: 193).

Својство одличног правника стиче се овладавањем умећа квалификације правних предмета и зреле правничке аргументације, за шта је неопходно најмање десет година пуне посвећености, колико је објективно потребно и за пуноћу обављања правничког позива. Било би ваљано да судије и адвокати буду оспособљени да напишу „зрачеће“ образложење правног става, а једино је исправно да образложење сваке правне одлуке, осим разлога и оцене доказа, садржи опширно правно схватање јер правни ставови обогаћени правним схватањима омогућавају кружну линију правног поретка — од законодавца до судијске јуриспруденције и натраг. Али, правна схватања захтевају интелектуалну зрелост, свестрано образовање и висок ниво стручне оспособљености.

Без ваљаног обављања правничких позива не може бити правне државе, а ваљаног обављања правничких позива не може бити без осећања моралних дужности надахнутих правдом. Некада интуитивно, а сада и по разуму знамо да је правда релациона категорија и да је њен смисао у уређивању односа између супстанцијалних категорија и принципа људског друштва и правног поретка. Препустићемо реч Петровићу: „*Расправама о појму правде никад краја. Узрок је томе, понајвише, неувиђање особености природе тог начела у односу на остала правна начела. Та правна начела имају вазда једну одређену садржину која их разликује од других и чини њихову својственост. Правда такву садржину нема; њен садржај је променљив и чини га садржина онога начела које у датој ситуацији има предност над другима. Она није „супстанцијална“, него је „релационална“ категорија, попут категорија логике и математике. Она је категорија друштвене равнотеже и склада, „друштвене лепоте“, како би казали стари Грци.* (Петровић, 1987: 322-323). Правда као релациона категорија неодвојива је од људске врлине и светлости човековога

микрокосмоса. Нема правде без врлина и моралних дужности. Узвишеност правде је у мудрости уочавања и утврђивања „ума и равнотеже у људским стварима“.

Поступање судије усредоточава се на утврђивање границе која право и правду одваја од неправда и неправде. „Ићи судији значи ићи правди“, а том путу веома је важно корачати уз помоћ адвоката. Како наводи професор Станојевић, *назив адвокат, који су Римљани створили, потиче од ad vocare (позвати неког у помоћ). У царским наредбама се каже за њих да „подижу клонуле“*“ (Станојевић, 2021: 8). Професор Станојевић додаје: *„Адвокатска професија је једна од оних која је у правом смислу слободна и која пружа могућности за изказивање особина које се цене у сваком демократском друштву: храброст, домишљатост, речитост.“* (Станојевић, 2021: 8). Губерина о адвокатском позиву каже: *„Бити адвокат је велики и узвишени позив. Адвокат је увек био и увек ће бити интелектуално-образовно најзначајнија структура сваког цивилизованог, културног и правног друштва. Да би се постигао резултат, мора му се приступити са ентузијазмом, односно са заљубљеношћу, јер тада даје резултате који одлазе у судске анале, боље речено у историју.“* (Губерина/Граховац, 2020: 87). Адвокати усмеравају правни ток људских драма и учествују у спасавању живота и људских судбина пред судом. Судница је налик позорници на којој се правно уређују људске драме које је живот режирао. — *„Код нас у судници све зависи од виспрености, свестраног образовања, одличног познавања КЗ и ЗКП, брзог реаговања и доброг говорништва.“* (Губерина/Граховац, 2020:74). У погледу врлина доброг адвоката, поучно је казивање француског адвоката Пајеа (Paillet): *„Дајте једном човеку све духовне квалитете, дајте му све карактерне квалитете, узмите да је све видео, све научио и запамтио, да је радио тридесет година без одмора, да има својства писца, критичара, моралисте, да поседује искуство старца и енергију младића, непогрешиво памћење детета, додајте још да су се све виле сакупили око његове колевке да му поклоне све ове дарове, можда ћете у том случају имати услове за савршеног адвоката“*. (Decourteux, 1874: 1, Станојевић, 2021: 8).

Наш сусрет са Драгићем Јоксимовићем догодио се током школских дана, које смо посветили проучавању историје Другог светског рата. Сазнање судбине Драгића Јоксимовића и Драже Михаиловића јако нас је растужило, док нас је, с друге стране, посве опчинило њихово храбро и достојанствено држање пред судом. Загледаност у слику Драгића Јоксимовића и његовог брањеника траје од школских дана и не напушта нас ни данас. Најјача осећања изазивају сусрети који покрећу осећања људске душе, а узвишени су они људски догађаји који премашују границе

разума и људске воље. Суђење генералу Дражи Михаиловићу по свом току и дејству премашило је границе разума и људске воље, претварајући нужан пораз пред судом у победу пред вечношћу.

Драгић Јоксимовић је својим животним путем, а посебно одбраном генерала Драже Михаиловића утиснуо траг у вечности, који светли својом (над)људском узвишеношћу. Овим радом одужујемо дуг Драгићу Јоксимовићу, са надом да ће млади правослови у његовоме лику и делу открити извор властитог интелектуалног и духовног уздицања.

2. Драгић Јоксимовић – животопис

Драгић Јоксимовић рођен је 18. јула 1893. године, у Бачини (Темнићки срез, округ Моравски, данашња Општина Варварин), у угледној породици трговца Милића Јоксимовића. Одрастао је са две сестре и шесторо браће, од којих су Драгољуб и Марисав били угледни правници. (Ињац, 2021: 222). Основну школу завршио је у родном месту, гимназију је завршио у Крушевцу и Београду, а студије права свршио је на Правном факултету Универзитета у Београду.

Током студија, био је председник Студентског демократског клуба, сарадник часописа „Будућност“ и уредник омладинског листа „Слобода“.

Докторирао је правне науке у Франкфурту на Мајни. Током боравка у Франкфурту не напушта га носталгија и приврженост породици. У једном писму из 1921. године, Драгић вели: *„И ако нас дели толике стотине километара, ја сам ово Бадње вече провео у мислима с вама, мојим добрим родитељима, који сте цео свој живот посветили само својој деци и борили се да њима створите много бољи положај у друштву него што је био ваш положај“*. (Ињац, 2021: 225).

У именик адвоката уписао се 16. августа 1928. године (Губерина, 1997: 12). Годину дана провео је на месту шефа кабинета Министарства трговине и индустрије, а био је и кмет правник Београдске општине. Више пута биран је за народног посланика у скупштини Краљевине Југославије. Године 1932. покренуо је „Темнићки зборник“. Адвокатуром се непрестанио бавио до Другог светског рата. После рата, по наредби новоуспостављене власти, сви аквокати имали су обавезу да поновно поднесу захтев за упис у именик регистра, следствено чему је Драгић Јоксимовић 13. јуна 1945. поновно уписан у именик адвоката.

Члан је Демократске странке од оснивања. Активно је учествовао у политичком животу, као делатник инспирисан потребом заштите

јавног интереса — у периоду између два рата те и у периоду након Другог светског рата. Нарочито се спрам заштите јавног интереса истакао као посланик у раду Привремене скупштине Демократске Федеративне Југославије. Остало је забележено да је Јоксимовић предложио доношење Закона о ослобађању од страха, којим би се гарантовала неприкосновеност личности и забрана политичког прогона и освете. (Ињац, 2021: 223). „*Постао је опште познат због своје полемике са водећим личностима ново устројене власти и њиховог подржавалаца.*“ (Губерина, 1997: 13).

У периоду након Другог светског рата, Јоксимовић је храбро бранио припаднике омладине који су од органа гоњења били оквалификовани као националисти,⁴ а траг у вечности остварио је као бранилац генерала Драже Михаиловића, одбраном која је ушла у анале српског правосуђа.

Говорећи о потреби евокације на велике адвокате, Губерина вели: „*Подсећајући се на те колеге уједно хоћемо да подсетимо све будуће наше колеге да не смеју никада заборавити период од 1944. на овамо, када је у нашу земљу на совјетским тенковима била увезена коминтеровска диктатура, која је затрла основна људска права и грађанске слободе. У тој и таквој средини где се за једну и најблажу критику система и његових носилаца губило не само радно место и слобода већ и живот, обављање адвокатске професије је било изузетно тешко. И баш у том периоду др Драгић Јоксимовић и Никола Ђонович су својим радом и животом показали и доказали какве моралне и етичке норме морају да имају они који се опредељују за узвишени адвокатски позив.*“ ...Као илустрација какво је то било време нека нам послужи изјава једног нашег колеге коју је дао када је постао адвокат: „*У нашем друштву после рата уврежило се дакако потпуно неоправдано, помало примитивно схватање да је адвокат самим тим што брани грађанина који је оптужен, непријатељ друштва.*“ (Губерина, 1997: 11-12)

Губерина, као драгоцен сведок историје⁵ ставља и важну напомену: „*Када су адвокати, својим традиционалним слободарским начином иступања ставили до знања постојећој власти да ће без страха, у оквиру своје*

---

⁴ Наш велики адвокат Вељко Губерина је као „омладинац-националиста“ био осуђен на три године затвора. Губерина каже да је „ОЗНА даноноћно радила и „да су чак малолетници извођени на суд због кривичних дела против народа и државе“ (Губерина, 1997: 14)

⁵ Вељко Губерина је од својих школских дана свакодневно водио белешке које имају карактер хронике времена. Његове белешке објављене су у 10 томова (Вељко Губерина, Сведок историје, 1-10). Осим тога, Губерина је инцирао писање историје југословенске адвокатуре, која је објављена у 3 тома.

професионалне етике бранити људе без обзира за које су дело оптуживани, постају сметња и непожељни, те и њих прогањају. То се десило и Драгићу Јоксимовићу. Својим иступањем као политичар, а још више као бранилац током 1945. године и прве половине 1946. године, а нарочито као бранилац Драже Михаиловића у садејству са адвокатом Николом Ђоновићем, толико је изритирао власт да су успели да натерају Адвокатску комору да га избаци из својих редова.“ (Губерина, 1997: 13)

Након суђења Дражи Михаиловићу, Комисија за адвокате и адвокатске приправнике при Влади НР Србије, Решењем од 23. априла 1947. одлучила је да „др Драгић Јоксимовић не задржава право на вршење адвокатуре“ јер није достојан поверења за вршење адвокатуре у смислу Закона о адвокатури“. Против тог решења Јоксимовић се жалио Врховном суду НР Србије, на чијем челу се као председник налазио Михајло Ђорђевић, који је на суђењу Дражи Михаиловићу био председник Војног већа Врховног суда ФНРЈ. Жалба је била одбијена и Јоксимовићу је забрањен рад Одлуком од 16. јуна 1947. године. Адвокатску канцеларију Драгића Јоксимовића преузео је адвокат Ранко Грујић, који је својим дописом од 27.12.1947. године обавестио Комору да није имао шта да преузме јер му је „Драгић Јоксимовић рекао да су сви послови ликвидирани!“ (Губерина, 1997: 14).

Године 1951. Драгић Јоксимовић осуђен је на три године затвора, због непостојећих кривичних дела против народа и државе. Казну затвора издржавао је у Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици, где је преминуо 1. августа 1951. године. (Ињац, 2021: 226). Губерина каже да је требало да прође десет година да породица добије сагласност да се његово тело пренесе са затворског гробља у Сремској Митровици у породичну гробницу. (Губерина, 1997: 14). Ваља добро упамтити и следеће Губерино казивање: „У каквом се времену живело нека послужи само овај податак. Када је 1976. године супруга Драгића Јоксимовића од Адвокатске коморе затражила потврду од када до када је радио као адвокат да би могла да регулише питање пензије, добила је 6.9.1976. године одговор да у Адвокатској комори Београда нема података о томе, односно, што је још горе, да у његовом досијеу нема скоро никаквих података о њему као адвокату. У том окрњеном, боље рећи „очерупаном“ досијеу стоји забележено да је 14. 6.1948. године, Министарство за правосуђе НР Србије затражило досије, да им је исти 15.6.1948. године, послат, да би 24.7.1948. године стајала констатација да је Министарство за правосуђе НР Србије вратило досије Комори. Међутим, а како је већ горе речено, у њему није било ничега или, истини за љубав, а још више историје ради, у њему се налазило неколико записника о саслушању једне особе и обавештење Јавног

тужиоца града Београда од 2.7. 1945. године „да је у случају Аврама Филиповића и др. који су одговарали за кривично дело против српске националне части, утврђено да адвокат Јоксимовић није обавестио суд да је пре суђења долазио у контакт са сведоком, те му је стога одузето право заступања у том предмету“. Поред споменутог решења Врховног суда НР Србије о одбијању жалбе против решења о брисању из списка адвоката, у том досијеу још се налази једино једна страница копије његовог концепта из пледоајеа са суђења Дражи Михаиловићу. То је све што има о нашем колеги у досијеу Адвокатске коморе, чији је члан био 20 година. Разлог овако опскурне биографије једног од најзначајнијих адвоката, коме са великим закашњењем одајемо почаст је и у томе што данас, када се навршило пола века од његовог избацавања из адвокатских редова, од чланова његове најближе породице нема више никога живог. Ипак желимо, да и кроз само ове податке и вечерашњу евокацију, будући адвокатски нараштај не заборави његово велико име које чини част српској адвокатури“. (Губерина, 1997:14-15).

Решењем Окружног суда у Београду, Драгић Јоксимовић је рехабилитован 2008. године. У његову част се од 2002. године, у родном месту Бачини, на дан његовог рођења одржавају „Дани Драгића Јоксимовића“. Раскрсница у центру његове Бачине носи назив Трг Драгића Јоксимовића. (Ињац, 2021: 226).

У знак сећања на овога знаменитога адвоката, Адвокатска комора Србије установила је „Повељу Драгић Јоксимовић“ — као награду која ће се додељивати за професионалну храброст и посвећеност правди.

3. Бранио је чича Дражу

„Величина бранилачког позива јесте у томе да останемо уз свог брањеника и онда када се мора примити одијум јавности и на својим плећима осетити шта значи бити усамљен у својој борби, изложен јачини беса и огорчења средине у којој живиш!“ (Губерина/Граховац, 2020: 66). Ове речи великог адвоката у свему одговарају околностима у којима се одвијало суђење Дражи Михаиловићу, а Драгић Јоксимовић је чувао достојанство и величину бранилачког позива и свога брањеника.

Суђење Дражи Михаиловићу почело је 10. јуна 1946. године, три месеца након што је ухапшен чича Дража. Одбрана је добила реч 26-ог дана суђења, а суђење је окончано 15. јула 1946. — изрицањем смртне казне.

Драгић Јоксимовић и Никола Ђонових били су именовани као браниоци Драже Михаиловића по службеној дужности. Списи предмета уручени

су им три дана пре почетка суђења. Суђење се одвијало у дворани Пешадијског училишта на Топчидеру, капацитета 1200 места, по оптужби противу Драже Михаиловића и осталих оптужених због више дела која потпадају под Закон о кривичним делима против народа и државе. (Ињац, 2021: 195).

Оптужницу су заступали пуковник Милош Минић и његов помоћник капетан Милош Јовановић а Војним већем Врховног суда ФНРЈ председавао је пуковник Михајло Ђорђевић.

Именовање угледних адвоката као бранилаца Драже Михаиловића по службеној дужности очевидно је било израз процене ондашњих властодржаца да ће учешће адвоката грађанске и демократске провенијенције за западноевропску јавну сферу послужити као доказ правоваљаности суђења, при чему се рачунало да, због кратког времена за припрему предмета, не постоје шансе да одбрана оптуженог буде јавно делотворна и убојита. Ипак, Јоксимовићева одбрана била је чудесна и надљудски убедљива, у тој мери да је изазвала велику срџбу тадашњих властодржаца. Јосип Броз Тито окосио се на Драгића Јоксимовића рекавши “да је заузео “непријатељски став”, став супротан “интересу народа”, као “народни непријатељ”, и да то није само његова идеологија, већ и других као што је он, који се крију “под маском демократије”. (Крсмановић/Јоксимовић, 2015).

Суђење се одвијало у околностима непријатељским за оптужене и њихове браниоце. Непријатељско опхођење изабране публике – око 1200 нахушканих навијача – нарочито је до изражаја дошло у односу на адвоката Јоксимовића. Свако његово обраћање изазивало је негодовање публике, а поступање присутних људи у публици ишло је до границе физичког обрачуна са Јоксимовићем. Додајмо и некоректно поступање судскога већа. Примера ради, на примедбу Јоксимовића да му светлост упаљених рефлектора омета излагање, председник већа налаже да се рефлектори појачају. Упркос тако неповољним околностима, Јоксимовић је изказао невероватну храброст, присебност и интелектуалну супериорност.

У продужетку ћемо осветлити неколико знаковитих места у вези са суђењем. Прво, одбрана је обавестила суд да је у Сједињеним Америчким Државама образован Национални комитет америчких авијатичара за помоћ Дражи Михаиловићу као и да је у Њујорку образован Комитет за праведно суђење Дражи Михаиловићу, на челу са Вилијемом Лејнроџерсом, у коме се налазило 76 угледних америчких грађана – адвоката, политичара, филозофа, књижевника, научника, новинара, свештеника

и др. „На захтев овог Комитета, четири истакнута америчка правника — Артур Фарфилд Хајс, Адолф Берл, Чарлс Полети и Теодор Киндл конституисали су Истражну комисију, која је имала за задатак да прикупи сведочења америчких авијатичара које су спасли Михаиловићеви људи и америчких официра придодатих и Михаиловићевим и Титовим снагама за време рата. Извештај Комисије, заједно са 586 страница прикупљених сведочења, Стејт департамент је проследио југословенској влади.“⁶ (Ињац, 2021: 198). Суд се у поступку противу ђенерала Михаиловића потпуно оглушио о извештај америчке истражне комисије.

Додајмо да је Стејт департамент Сједињених Америчких Држава упутио ноту југословенској влади поводом хапшења генерала Михаиловића. У ноти, Стејт департамент нуди повољно сведочење америчких војника који су се борили против Немаца заједно с генераловим трупима, као и сведочење чланова војних мисија код Титових партизана. Посебно се у ноти наглашава Михаиловићева улога у спасавању америчких пилота 1944. године. (Ињац, 2021: 195). Настојања да се непристрано и објективно сагледа улога Драже Михаиловића у рату остала су без утицаја на представнике новоуспостављене југословенске власти.

Предочићемо у продужетку неколико извода из Јоксимовићевог излагања пред судом. У погледу оптужбе да је Дража сарађивао са окупаторима, Јоксимовић истиче „Сарадња ђенерала Михаиловића са Немцима, са непријатељем, апсолутно није ничим доказана...*(публика негодује, тужилац устаје и батрга се, стенографи прилазе адвокату и витлају му својим белешкама у лице)*. Све до 7. марта 1945. југословенска влада у Лондону била је једина законита влада Југославије, призната од Совјетског Савеза, од Сједињених Америчких Држава, Велике Британије, а ђенерал Михаиловић био је скоро све до краја њен законити представник у земљи... Србија је била од великог стратегијског значаја, положај ђенерала Михаиловића изванредно тежак, немачке репресалије ужасне. Али је ђенерал деловао нашироко, без премишљања, кад год је било пресудно, и резултат вредео жртве... **Неустрашиви борац и човечни заштитник — то је прави лик његов за сва времена!** (подвукао М.П.). **Било то коме криво данас или не, ђенерал Михаиловић био је уистину господар и горски цар Србије!** *(прекинут лавином протеста, Јоксимовић наставља јогунасто, не марећи за буку суднице)*“ (Ињац, 2021: 216).

⁶ Видети: Извештај истражне комисије Комитета за праведно суђење Михаиловићу, Књига о Дражи, Катена Мунди, Београд, 2019, 641-650.

У погледу борбе припадника Михаиловићевог покрета противу партизана, Јоксимовић вели: „Борба четника противу партизана не може се сматрати као борба против домовине. Закон инкриминише једино борбу противу домовине што значи да у радњи оптуженог Михаиловића нема елемената за кривично дело из чл. 3 тач. 4. Исто тако и она чињеница да су команданти оптуженог Михаиловића, а не сам Михаиловић, примали оружје од окупатора, не може сачињавати елемент за кривично дело борбе против домовине...” (Ињац, 2021: 216). ....„Према оптужници издајство је ограничено искључиво на заједничкој борби Драже Михаиловића и окупатора против партизана. Али ако су партизани имали право да се боре против окупатора, не може се исто рећи и за став партизана према четничкој организацији, као званичној војној организацији југословенске емигрантске владе, јер је са правног становишта четничка организација била једина легална војничка организација. Према томе, организовање четничке организације у окупираној Југославији под називом „Југословенска војска у отаџбини“, не представља никакво кривично дело. Ако би то било тако окарактерисано онда би још веће кривично дело било оснивање партизанских одреда Југославије. Оптужница није навела ниједно дело које је Дража Михаиловић починио против народа и државе, него је навела низ дела почињених против партизана. Борба против партизана била је борба против организације са противничком идеологијом, па се због тога оптужени Михаиловић не може сматрати кривим за издају народа и државе.“ (Ињац, 2021: 216). ....„Михаиловић се не може сматрати издајником, а камоли тек једним од најподлијих издајника у историји наших народа... Он није и не може бити одговоран за злочине које су други починили, без његовог знања, супротно његовим наређењима...” (Ињац, 2021: 216). „Пошто код оваквог стања ствари опт. Михаиловић може бити одговоран само пред историјом српског народа, то предлажем да се он ослободи оптужбе.“ (Јоксимовић, 2015: 142).

О величини Јоксимовићевога подвига, правослови Кнежевић: „Адвокат Драгић Јоксимовић дао је праву реч одбране. Свога клијента ђенерала Михаиловића он није хтео да брани правозаступничким смицалицама, и да лицемерно апелује на милост судија који у ствари, он то зна, имају само да прочитају, као пресуду, раније дотелеграфисани напис. Захватио је дубоко, гледао у небо, говорио за будућност. Пошто је указао на многе неуредности поступка, Јоксимовић узима да се бори са јавним тужиоцем, стопу по стопу, упорно, аналишујући, дискутујујући, наводећи — себи у поткрепу — раније чланке генијалнога Маршала. У светлости докумената, он утврђује да је Михаиловић тај који је први у поробљеној Европи почео

герилску борбу против Хитлера; Комунисти су се јавили доцније, после Хитлерова напада на Совјете; ... Одважност са којом је Драгић Јоксимовић бранио част Михаиловићеву, остаће заувек као светла тачка, као један од најдаљих домета у повесници наше адвокатури..." (Кнежевић, 2019: 632-633).

У сфери разума, величанственост Јоксимовићеве одбране је у храбрости и присебности да се у тако неповољним околностима предочи убедљива правна аргументација. Више од разума, узвишеност овога суђења јесте у снази сусрета Драгића Јоксимовића и ђенерала Драже. Захваљујући духовном садејству двају подвижника, у судници се пројавио дух који премаша границе људске моћи и воље, чему је белодани доказ „буђење“ омамљеног и измореног ђенерала, који је у затвору очевидно био мучен и путем психоактивних супстанци. (Ињац, 2021: 196). Из снаге духа о којем говоримо произаћи ће последње ђенералове речи које су лебделе над замишљеном публиком у судници: „Судбина је била немилосрдна према мени кад ме је бацила у овакав вихор, најтежи могући који може једног човека снаћи. Судбина је била немилосрдна ко краја. Много сам хтео, много сам започео, али вихор светски одвео је мене и мој рад.“ (Ињац, 2021: 221). Кнежевић основано уочава: „Био је гробни тајац, и мрак као у томруку, кад је ђенерал Дража Михаиловић, први герилац Европе, заставник слободе своје земље, изговорио последње речи које је забележила историја. Нешто велико лебдело је у ваздуху, над свима главама. Окренуо се последњи лист једне трагичне епонеје. Такав је био видљив растанак Михаиловићев са светом.“ (Кнежевић, 2019: 634).

Чича Дражи изречена је смртна казна. До дана данашњег није утврђено где су покопани посмртни остаци славног ђенерала. Без права на гроб и сахрану осуђено је и десетине хиљада убијених страдалника без кривице.

4. Закључак

У знак сећања на храброг и достојанственог браниоца истине и правде, Адвокатска комора Србије установила је „Повељу Драгић Јоксимовић“ — као награду која ће се додељивати за професионалну храброст и посвећеност правди. У образложењу одлуке о увођењу овога признања, истиче се да је Драгић Јоксимовић „ушао у анале српске адвокатури због одбране генерала Драгољуба Драже Михаиловића, када је демонстрирао необичну храброст и професионалну чврстину приликом заступања клијента у најтежим могућим условима“. „...У времену и околностима у којима се одржавао процес групи окривљених непријатеља нове власти,

прихватање одбране је била колико професионална, толико и животна одлука. Адвокат Драгић Јоксимовић је био свестан да ће, уколико свој посао у судници буде обављао савесно и у складу са Кодексом професионалне етике адвоката, бити означен као “издајник државе и народа”, што је уједно подразумевало да ће изгубити право на бављење адвокатуром. Морао је, такође имати и свест да због своје судске одбране може изгубити и живот.“ „У судници смрти, пред вероватно најпристраснијим судским већем у историји српског правосуђа, 1946. године, он ипак свог клијента брани бескомпромисно, храбро, срчано и стручно. Не марећи за страх и притисак препуне суднице, баш као ни за свој живот, Драгић Јоксимовић је исказао приврженост закону и правди, професионалну чврстину, истрајност и адвокатску храброст.“⁷

Одлука Адвокатске коморе Србије је корак ка пуној рехабилитацији Драгића Јоксимовића. Али, након судске рехабилитације и признања колега адвоката, Драгић Јоксимовић заслужује да и под окриљем универзитетског правничког образовања буде истакнут као светао пример младим правословима те као поука да је морално и интелектуално уздицање темељ на коме се гради стручност а не обрнуто.

Морална и интелектуална узвишеност Драгића Јоксимовића светли снажно и у делу парламентарне демократије и демократског друштва, као пример храброг и часног политичког делатника, који поступа у име јавног интереса, а не у име партикуларних и недопуштених приватних интереса, који обесмишљавају правну државу и представничку демократију. На постављено питање: „Да ли Србија има снаге да се опет „уздигне из пепела“?, наш угледни адвокат Вељко Губерина одговорио је знаковито: *„Од 1905. године немамо озбиљне, образоване и национално оријентисане политичаре. Стално се појављују уста лица. Политиком би требало да се баве успешни људи, признати у друштву, не они који преко политике граде каријеру и имиџ. Немамо дипломате у рангу Дучића и Андрића, банке попут Вајферта, који је као дошљак више родио рачуна о нашим интересима него многи Срби. Потребни су нам људи који неће стално ићи по мишљење код горих од себе, оних који могу да поднесу терет одговорности и обавеза.“* (Губерина/Граховац, 2020: 222).

Пример подвижника врлине данас представља светло у мраку моралног посрнућа српског друштва и доктрине о правној држави. С тога кренимо путем Драгића Јоксимовића — у правцу одистинског успостављања правне државе и демократског друштва у Србији!

⁷ Nedeljnik (2020). Ustanovljena Povelja „Dragić Joksimović“, 7. oktobra 2020, <https://www.nedeljnik.rs/ustanovljena-povelja-dragic-joksimovic/>

Литература

Вукчевић, Радоје (2022). На страшном суду, Талија, Ниш.

Губерина, Вељко (1997). Бранилаштво од 1945. до данас, са евокацијом на велике адвокате — др Драгић Јоксимовић и Никола Ђоновић, *Бранич*, бр. 4, стр. 11-25.

Граховац, Славица (2020). *Тако је говорио Губерина*, Fineks, Београд, 2020.

Decourteux, A. (1874). *Quelques Avocats, juges par leurs oeuvres — Etudes d'éloquence juridique*, Paris: Imprimerie et librairie générale de jurisprudence, 1874.

Драшковић, Вук (2000). *Судија*, Српска реч, Београд;

Епископ Николај (2019). Беседа о Дражи, у: *Књига о Дражи*, Катена Мунди, Београд, 2019, 665-667;

Извештај истражне комисије Комитета за праведно суђење Михаиловићу, у: *Књига о Дражи*, Катена Мунди, Београд, 2019, 641-650;

Ињац, Б. Оливер (2021). *Велике адвокатске коморе*, 4. издање, Београд/Подгорица/Требиње.

Јовановић, Слободан (1990/1991). *Један прилог за проучавање српског националног карактера*, Сабрана дела 12, Београд;

Јовановић, Слободан (2019). Дражин мит, у: *Књига о Дражи*, Катена Мунди, Београд, 2019, 663-664;

Јоксимовић, др Драгић (2015). *Браним ђенерала Дражу*, Погледи, Крагујевац, приредио: Милослав Самарцић, 2015.

Крсмановић, Драган (2015). Рецензија, *Др Драгић Јоксимовић*, Браним ђенерала Дражу, Погледи, Крагујевац, приредио: Милослав Самарцић, 2015.

Јуришић, Евгеније (2019). Правни осврт на суђење, у: *Књига о Дражи*, Катена Мунди, Београд, 2019, 636-640;

Кнежевић, Л. Радоје (2019). С Михаиловићева суђења, у: *Књига о Дражи*, Катена Мунди, Београд, 2019, 631-635;

Мансфилд, Р. Валтер (2019). Михаиловић и Тито, у: *Књига о Дражи*, Катена Мунди, Београд, 2019, 687-694;

Милосављевић, Борис (2012). *Културни образац и појам полуинтелектуалца*, Култура: часопис за теорију и социологију културе и културну политику, бр. 137, стр. 127-143;

Петровић, Милан (1987). "К питању сукоба закона у времену", *Отисак из Зборника за теорију права, III*, (Из теорије права, књ.7), Српска академија наука и уметности, Одељење друштвених наука, Београд, 307-324.

Прица, Милош (2021). *Правна држава и медији*, Правни факултет Универзитета у Нишу;

Прица, Милош (2023). Стеван Живадиновић – Ване Бор: свестрани уметник и заборављени правни мислилац, *Правни хоризонти* бр.6/2023, Правни факултет Универзитета у Нишу, стр. 161-184;

Прица, Милош (2023). Новица Краљевић – Правни мислилац и интелектуалац, *Правни хоризонти* бр.7/2023, Правни факултет Универзитета у Нишу, стр. 235-249;

Прица, Милош (2024). Судија Ратко Видовић – оглед о судијском позиву, *Правни хоризонти* бр. 6/2024, Правни факултет Универзитета у Нишу, стр. 193-208;

Рајс, Рудолф Арчибалд (2020). *Чујте Срби*, Catena mundi, Београд;

Станојевић, Обрад (2021). Предговор, Ињац, Б. Оливер, Велике адвокатске коморе, 4. издање, Београд/Подгорица/Требиње, 2021.

Nedeljnik (2020). Ustanovljena Povelja „Dragić Joksimović“, 7. oktobra 2020, <https://www.nedeljnik.rs/ustanovljena-povelja-dragic-joksimovic/>

Драгић Јоксимовић

Prof. Miloš Prica, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš

**DRAGIĆ JOKSIMOVIĆ – ATTORNEY, DEFENDER OF VIRTUE AND
DEMOCRATIC LEGAL CONSCIOUSNESS**

Summary

The legal profession is a calling to serve justice, which is a characteristic of a person with virtues and a prominent sense of moral duties inspired by justice. Distinguished lawyers are part of the legal consciousness of a legal landscape. Their legal legacy is handed down as heritage to future generation of jurists. Attorney Dragić Joksimović falls into the ranks of our renowned lawyers. His moral stature and intellectual excellence serve as an ideal embodiment of the legal profession. In the period after World War II, he made his mark for eternity as the defense attorney of General Draža Mihailović. His defense of General Mihailović ranks among the most magnificent defences in the history of Serbian judicature, where he demonstrated extraordinary courage and professional fortitude in representing his client in the most dire circumstances. He was a defender of truth and justice in the courtroom. As a public figure, he was the defender of the legal state, rule of law and democratic legal consciousness. He took and bore his cross with courage and dignity. He endured hardship as an ascetic of virtue. After being disbarred, falsely accused and sentenced for the commission of non-existent crimes, he died while serving the three-year term of imprisonment in 1951. This paper is an attempt to pay tribute and repay the long-standing debt to the outstanding lawyer Dragić Joksimović, hoping that his personality, intellectual excellence and professional commitment will serve as role models for young Orthodox scholars in pursuit of their own intellectual and spiritual undertakings.

Keywords: *Dragić Joksimović, attorney, virtue, justice, democratic legal consciousness.*